

Talousvaliokunta
TaV@eduskunta.fi

12.10.2022

Aihe: HE 109/2022 vp Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi eräiden ympäristön käyttöön vaikuttavien hankkeiden lunastusluvasta annetun lain ja kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta

Aika: Torstaina 13.10.2022 klo 12.00

Kuultava: Suomen Tuulivoimayhdistys ry

Asiantuntija: Toimitusjohtaja Anni Mikkonen

Suomen Tuulivoimayhdistys (STY) kiittää mahdollisuudesta tulla kuulluksi hallituksen esityksestä eduskunnalle laeiksi eräiden ympäristön käyttöön vaikuttavien hankkeiden lunastusluvasta annetun lain ja kiinteän omaisuuden ja erityisten oikeuksien lunastuksesta annetun lain 1 §:n muuttamisesta.

Vihreä siirtymä ja Suomen tarve kasvattaa energiaomavaraisuuttaan tulevat lisäämään investointeja erityisesti uusiutuvaan energiaan ja sähköverkkoihin. ***Jotta Suomi pystyy saavuttamaan tavoitteensa, tulee uusiutuvan energian ja niihin liittyvien hankkeiden kaavoitusta ja luvitusta nopeuttaa ja sujuvoittaa. Käsittelyssä oleva hallituksen esitys toimii tätä tavoitetta vastaan, ellei esitykseen ja lupia käsittelevien viranomaisten resurssointiin tehdä merkittäviä muutoksia.***

1. Lain soveltamisala

Hallituksen esitys on laajentamassa merkittävästi lunastuslain soveltamisalaa nykyisestä. **Esityksen 2 §:n mukaan lunastusluvan piiriin ollaan ottamassa kaikki YVA-hankkeeseen liittyvät sähköjohdot jännitetasosta, pituudesta ja johtotyyppistä riippumatta.** Säännöskohtaisten perusteluiden mukaan soveltamisalaan kuuluisivat siten myös sellaiset sähköjohdot, jotka eivät itsenäisinä hankkeina kuuluisi YVA-menettelyn piiriin, mutta jotka liittyvät olennaisesti YVA-menettelyn piiriin kuuluvaan hankkeeseen. ***Luonnoksen 3 §:ssä ollaan lisäksi poistamassa mahdollisuus toteuttaa sähköjohtoja kaavaan ja yksityisoikeudellisiin maanvuokra- ja/tai käyttöoikeussopimuksiin perustuen. Nyt esitetty lain muotoilu tarkoittaisi STY:n käsityksen mukaan, että tuulipuiston sisäiset sähköjohdot, jotka sijoitetaan tuulipuiston kaava-alueelle tyypillisesti maanalaisina kaapeleina ja joita koskevasta käyttöoikeudesta sovitaan tavallisesti kaava-alueen maanomistajien kanssa tehtävissä maanvuokrasopimuksissa ja/tai yksityistiekuntien kanssa laadittavissa tienkäyttöoikeussopimuksissa, jouduttaisiin jatkossa***

myös lunastamaan. Tuulivoimarakentamista ohjaavan yleiskaavan kaava-alueella sähköjohdon sijoittumista arvioidaan jo seikkaperäisesti kaavoituksen yhteydessä, johon liittyvästä osallistumisesta ja muutoksenhakuoikeudesta on säädetty riittävällä tasolla maankäyttö- ja rakennuslaissa (132/1999). Maankäyttö- ja rakennuslain 77 b §:n mukaan laadittaessa tuulivoimarakentamista ohjaavaa yleiskaavaa on, sen lisäksi, mitä yleiskaavasta muutoin säädetään, huolehdittava siitä, että 1) yleiskaava ohjaa riittävästi rakentamista ja muuta alueiden käyttöä kyseisellä alueella; 2) suunniteltu tuulivoimarakentaminen ja muu maankäyttö sopeutuu maisemaan ja ympäristöön; ja 3) tuulivoimalan tekninen huolto ja sähkönsiirto on mahdollista järjestää. **Lunastusvelvollisuuden ulottaminen koskemaan tuulivoimapuiston sisäisiä kaapeleita yksinomaan siitä syystä, että jo kertaalleen kaavoituksen yhteydessä toteutetun hanke-YVA:n yhteydessä arvioidut ympäristövaikutuksen tulisivat arvioiduiksi vielä toistamiseen lunastuslupamenettelyn yhteydessä, ei ole perusteltua sen paremmin oikeudellisessa mielessä kuin ympäristösyistäkään.** Suunniteltu muutos tulee lisäämään viranomaisten työmäärää.

Lakiesityksen taustaksi kerrotaan **YVA-direktiivin (2011/92/EU)** täytäntöönpanon täsmentäminen. Direktiivin implementointi ei kuitenkaan edellyttäisi niin merkittävää lunastuslupalain soveltamisajan laajennusta kuin hallituksen esitykseen on sisällytetty. YVA-direktiivin 2 artiklan mukaan jäsenvaltioiden tulee alistaa lupamenettelyyn ja ympäristövaikutusten arviointiin (YVA) 4 artiklassa tarkemmin määritellyt hankkeet, joilla todennäköisesti on merkittäviä ympäristövaikutuksia. Direktiivin **4 artiklan mukaan liitteessä I mainitut hankkeet**, mm jännitteeltään vähintään 220 kV:n ja pituudeltaan yli 15 km:n mittaiset **maanpäälliset** voimajohdot, tulee aina arvioida YVA-tasoisesti, kun taas direktiivin liitteessä II lueteltujen hankkeiden, kuten **sähkönsiirtoon tarkoitettujen ilmakaapeleiden**, osalta YVA-menettelyn soveltaminen riippuu joko tapauskohtaisesta harkinnasta (kuten Suomessa) taikka raja-arvoista tai muista valintaperusteista. **Huomionarvoista on se, että direktiivissä mainitut hanketyypit eivät lainkaan koske sähkönsiirtoa maakaapelilla. Hallituksen esityksen 2 §:ssä sen sijaan puhutaan sähköjohdoista yleisesti**, sisältäen siis sekä maanpäälliset voimajohdot että maan alle sijoitettavat kaapelit. **Maakaapeleilla ei** kuitenkaan **maanalaisina huomaamattomina rakenteina tyypillisesti ole merkittäviä ympäristövaikutuksia, erityisesti kun otetaan huomioon, että kaapelit pyritään yleensä jo käytännöllisistä ja taloudellisista syistä asettamaan teiden viereen. Näin ollen maakaapeleiden sisällyttäminen lunastuslupalain soveltamisalaan ei vastaa YVA-direktiivin soveltamisalaa ja tarkoitusta.**

STY ehdottaa valiokunnalle, että ehdotetun 2 §:n 3 kohta rajattaisiin alla ehdotetun mukaisesti koskemaan yksinomaan sähkömarkkinalaissa tarkoitettuja liittymisjohtoja, eikä yleisesti mitä tahansa sähköjohtoja (mikä sisältäisi käsitteenä myös tuulivoimapuiston sisäisen kaapeloinnin,

joka tarkastellaan kaavoituksessa.) **Vaihtoehtoisesti 3-kohta voitaisiin rajata koskemaan nimenomaan maanpäällisiä johtoja**, mikä käytännössä rajaisi tuulivoimapuiston sisäisen kaapeloinnin pois pykälän soveltumisalasta. **Lisäksi esitämme 2 §:ään uutta 2 momenttia.**

STY esittääkin talousvaliokunnalle esityksen 2 §:n seuraavia muutoksia ja uutta 2 momenttia:

Tätä lakia sovelletaan hankkeisiin, joissa tarkoituksena on rakentaa:

- 1) *maanpäällinen jännitteeltään vähintään 220 kilovoltin ja pituudeltaan yli 15 kilometrin mittainen sähköjohto;*
- 2) *[...]*
- 3) **VAIHTOEHTO 1:** *muu kaasun kuljettamiseen tarkoitettu siirtoputki tai ~~muu sähköjohto~~ sähkömarkkinalain 3 §:n 1 momentin 5-kohdassa tarkoitettu liittymisjohto, jos hankkeeseen sovelletaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettua lakia (252/2017).*
- 3) **VAIHTOEHTO 2:** *muu kaasun kuljettamiseen tarkoitettu siirtoputki tai maanpäällinen sähköjohto, jos hankkeeseen sovelletaan ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annettua lakia (252/2017).*

Tätä lakia ei kuitenkaan sovelleta alueisiin, joiden toteuttaminen perustuu maankäyttö- ja rakennuslain (132/1999) 77 a §:ssä tarkoitettuun tuulivoimarakentamista ohjaavaan yleiskaavaan.

2. Lunastuslupien käsittelyajat

Käsittelyssä olevassa hallituksen esityksessä valitusoikeutta lunastusluvasta ollaan laajentamassa rekisteröityihin yhdistyksiin ja säätiöihin, joiden tarkoituksena on ympäristön-, terveyden-, tai luonnonsuojelun edistäminen taikka asuinympäristön viihtyisyyden edistäminen. **Esitetty muutos tulee arviomme mukaan kasvattamaan lunastusluvista muutoksenhakutuomioistuimille jätettäviä valituksia.** Perusteluissa (luku 4.2.4) on tunnistettu, että luonnoksessa esitettyjen muutosten myötä **hakemusten käsittelyajat lupaviranomaisessa sekä valitusten käsittelyajat tuomioistuimissa saattavat jonkin verran pidentyä nykyisestä. Lunastuslupien käsittelyn 6 kk tavoiteaika ei kuitenkaan toteudu tälläkään hetkellä.** Tietojemme mukaan useassa tapauksessa lunastuslupa on myönnetty vasta 21 kk lunastuslupahakemuksen jätön jälkeen, pisimmän käsittelyajan ollessa yli 24 kk. Lunastuslupien viivästynyt käsittelyaika tarkoittaa viivästyksiä kuntien kiinteistöverotuloissa ja maanomistajien vuokratuloissa.

Lunastuslupahakemukset on tyypillisesti jätetty vasta päähankkeen (esim. tuulivoimahankkeen) kaavan ja rakennuslupien saatua lainvoiman. Korkeimman hallinto-oikeuden päätöksen (KHO 3162/2015 <https://www.kho.fi/fi/index/paatokset/muitapaatoksia/1446810697956.html>)

mukaan hankkeen, jota varten voimajohdon lunastuslupaa haetaan, toteutumisen ei tarvitse olla täysin varmaa. Koska käsiteltävänä oleva hallituksen esitys tulee merkittävästi lisäämään lunastusluvituksen kestoja ja epävarmuutta, on oletettavaa, että toimijat tulevat jättämään lunastuslupahakemuksensa nykyistä huomattavasti varhaisemmassa vaiheessa. Tämä tulee entisestään lisäämään käsiteltävien lunastuslupien määrää, sillä lupahakemuksia tultaneen jättämään myös hankkeista, joiden kaavoitus on vielä kesken ja voi pysähtyä.

STY toivoo valiokunnan kiinnittävän huomiota siihen, että voimajohtojen luvittamisen nopeuttamiseksi

1. **työ- ja elinkeinoministeriöön osoitettaisiin merkittävät lisäresurssit valmistelevaan lunastuslupien käsittelyä valtioneuvostossa.** Lunastuslupia valmistelevaan tullaan tarvitsemaan vähintään 3 tai 4 henkilöä, ja
2. **lunastuslupien käsittely siirrettäisiin muutoksenhaussa aluehallintoviraston myöntämien ympäristö- ja vesilupien kanssa samalle ohituskaistalle** (HE 128/2022 vp, joka on valiokunnan käsittelyssä viikolla 42). Tätä tulemme esittämään ensi viikolla valiokunnan kuulemisessa.

Kunnioittaen,

Anni Mikkonen, toimitusjohtaja, Suomen tuulivoimayhdistys ry, puh. 040 771 6114